

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड

मराठी अभ्यासक्रम

मराठी

बी. ए. तृतीय वर्ष
(सत्र पध्दती)

जून २०११ पासून प्रारंभ

बी. ए. तृतीय वर्ष
मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास
ऐच्छिक मराठी
अभ्यासपत्रिका - IX
सत्र पाचवे

गुण ४०

१. मराठी वाङ्मयाचा आरंभकाळ:
  - अ) महाराष्ट्र व व्युत्पत्ती.
  - ब) शिलालेख व ताम्रपट
(पार्श्वभूमीदाखल या घटकाचा विचार व्हावा.)
२. आद्यकवी मुकुंदराज:
  - अ) मुकुंदराज अल्पपरिचय
  - ब) विवेकसिंधू
- ३) महानुभाव संप्रदायाचे साहित्य : प्रेरणा व स्वरूप लीळाचरित्र, महदंबेचे धवळे, श्री. गोविंदप्रभू चरित्र, दृष्टांतपाठ, सूत्रपाठ, सातीग्रंथ.
४. वारकरी संप्रदायाचे साहित्य: प्रेरणा व स्वरूप
  - अ) संत नामदेव-अभंगरचना
  - ब) संत ज्ञानेश्वर - भावर्थदीपिका, अमृतानुभव, चांगदेव पासष्टी, अभंगरचना.
  - क) संत निवृत्तीनाथ, संत सोपानदेव, संत मुक्ताबाई, संत जनाबाई, संत चोखामेळा, संत कर्ममेळा, संत सोयराबाई, संत कान्होपात्रा, संत नरहरी सोनार, संत सेना न्हावी, संत गोरा कुंभार, संत सावता माळी.
- ५) संत एकनाथ
  - अ) अल्पपरिचय
  - ब) ग्रंथरचना-भावार्थ रामायण, रुक्मिणी स्वयंवर, एकनाथी भागवत, भारुड, अभंग, गौळणी.
- * १० गुणांसाठी स्वाध्याय/अंतर्गत मूल्यमापन ठेवण्यात आले आहे.

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
बी. ए. तृतीय वर्ष
मराठी ऐच्छिक
अभ्यासपत्रिका IX
सत्र पाचवे
मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास

वेळ २ तास

गुण ४०

-
- प्र. १. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. ०८
महानुभाव संप्रदायाच्या साहित्यावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- प्र. २. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. ०८
संत नामदेवांच्या अभंगरचनेवर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- प्र. ३. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. ०८
संत ज्ञानेश्वर यांच्या वाङ्मयावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- प्र. ४. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. ०८
संत एकनाथ यांच्या वाङ्मयावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- प्र. ५. टीपा द्या. (कोणत्याही दोन) ०८
उर्वरीत घटक -उपघटक यांवर ४ टीपा विचारण्यात याव्यात.

बी. ए. तृतीय वर्ष
मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास
ऐच्छिक मराठी
अभ्यासपत्रिका - XII
सत्र सहावे

गुण ४०

१. संत तुकाराम-अभंगरचना
२. समर्थ रामदास-दासबोध, मनाचे श्लोक, करुणाष्टके.
३. दत्त, नागेश, सूफी आणि वीरशैव संप्रदायाच्या वाङ्मयीन कार्याचा परियच.
४. पंडिती वाङ्मय मुक्तेश्वर, वामन पंडित, मोरोपंत, सामराज, श्रीधर, महिपती.
५. शहिरी वाङ्मय-राम जोशी, होनाजी बाळा, परशराम, अनंतफंदी, प्रभाकर, सगनभाऊ.
६. बखर वाङ्मय- कृष्णाजी अनंत सभासद, मल्हार रामराव चिटणीस.
- * १० गुणांसाठी स्वाध्याय/अंतर्गत मूल्यमापन ठेवण्यात आले आहे.

बी. ए. तृतीय वर्ष
मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास
ऐच्छिक मराठी
अभ्यासपत्रिका -१२
सत्र-सहावे

वेळ २ तास

गुण ४०

-
प्र.१. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. संत तुकाराम यांच्या अभंगवाणीवर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.	०८
प्र.२. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. समर्थ रामदास यांच्या वाङ्मयावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.	०८
प्र.३. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. पंडिती वाङ्मयावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.	०८
प्र.४. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. शाहिरी वाङ्मयावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.	०८
प्र.५. टीपा द्या. (कोणत्याही दोन) उर्वरीत घटक उपघटक यांवर ४ टीपा विचारण्यात याव्यात.	०८

बी. ए. तृतीय वर्ष
ऐच्छिक-मराठी
सत्र-V
अभ्यासपत्रिका १० वी
भाषाशास्त्र, व्याकरण व उपयोजित मराठी.

गुण- ४०

-
१. भाषेचे स्वरूप आणि कार्य
  २. भाषिक परिवर्तन: ध्वनी व अर्थ
  ३. प्रमाण भाषा आणि बोली
  ४. भाषेच्या अभ्यास पध्दती
    १. ऐतिहासिक
    २. वर्णनात्मक
    ३. तुलनात्मक
  ५. शब्दविचार
शब्दांच्या जाती: विकारी, अविकारी
  ६. विभक्ती विचार
  - * १० गुणांसाठी स्वाध्याय अंतर्गत मूल्यमापन ठेवण्यात आले आहे.

प्रश्नपत्रिकेचे प्रारूप
बी. ए. तृतीय वर्ष
ऐच्छिक-मराठी
सत्र-V
अभ्यासपत्रिका १० वी
भाषाशास्त्र, व्याकरण व उपयोजित मराठी.

वेळ २ तास

गुण- ४०

-
- प्र.१. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा ०८
भाषेचे स्वरूप आणि कार्य या घटकावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- प्र.२. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा ०८
भाषिक परिवर्तन: ध्वनी आणि अर्थ या घटकावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- प्र.३. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा ०८
प्रमाणभाषा आणि बोली या घटकावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- प्र.४. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा ०८
भाषेच्या अभ्यासपध्दती या घटकावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- प्र.५. टीपा द्या. (कोणत्याही दोन) ०८
शब्दविचार या घटकावर दोन व विभक्ती या घटकावर दोन टीपा विचारण्यात याव्यात

बी. ए. तृतीय वर्ष
अभ्यासपत्रिका
ऐच्छिक-मराठी
सत्र- सहावे
भाषाशास्त्र, व्याकरण व उपयोजित मराठी

गुण- ४०

१. माध्यमांची भाषा
वृत्तापत्र:-बातमी, स्तंभलेखन, अग्रलेख/संपादकीय.
आकाशवाणी:-उद्घोषणा, बातम्या, श्रुतिका.
दूरचित्रवाणी:- बातम्या, निवेदन, वृतांकन, माहितीपट.
२. जाहिरात:
वृत्तपत्रातील जाहिरात, आकाशवाणीवरील जाहिरात, दूरदर्शनवरील जाहिरात.
३. मुलाखत.
४. सूत्रसंचालन.
५. संगणकासाठी मराठी भाषा
६. प्रयोगविचार
- * १० गुणांसाठी स्वाध्याय/अंतर्गत मूल्यमापन ठेवण्यात आले आहे.

प्रश्नपत्रिकेचे प्रारूप
बी. ए. तृतीय वर्ष
ऐच्छिक-मराठी
सत्र- सहावे
भाषाशास्त्र, व्याकरण व उपयोजित मराठी

वेळ २ तास

गुण- ४०

-
- प्र.१. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. ०८
माध्यमांची भाषा या घटकावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- प्र.२. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. ०८
जाहिरात या घटकावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- प्र.३. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. ०८
मुलाखत या घटकावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- प्र.४. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. ०८
प्रयोग विचार या घटकावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- प्रश्न ५. टीपा द्या. (कोणत्याही दोनवर)
सूत्रसंचालन यावर दोन व संगणकासाठी मराठी भाषा यावर दोन टीपा विचारण्यात याव्यात.

बी. ए. तृतीय वर्ष
अभ्यासपत्रिका- XI
सत्र पाचवे
ऐच्छिक-मराठी
साहित्यशास्त्र व लोकसाहित्य

गुण ४०

---

१. साहित्याचे स्वरूप व प्रयोजन
  १. प्राचीन (काव्य) आणि आधुनिक साहित्याचे स्वरूप
  २. भारतीय साहित्यशास्त्रातील प्रयोजन विचार
२. साहित्याची भाषा:
३. शब्दशक्ती आणि अर्थविचार
४. रसविचार (भरताचे रससूत्र)
- * १० गुणांसाठी स्वाध्याय/अंतर्गत मूल्यमापन ठेवण्यात आले आहे.

प्रश्नपत्रिकेचे प्रारूप
बी. ए. तृतीय वर्ष
मराठी ऐच्छिक
अभ्यासपत्रिका XI
सत्र पाचवे
साहित्यशास्त्र व लोकसाहित्य

गुण-४०

-
प्र.१. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. साहित्याचे स्वरूप व प्रयोजन यावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.	०८
प्र.२. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. साहित्याची भाषा या घटकावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.	०८
प्र.३. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. शब्दशक्ती आणि अर्थविचार या घटकावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावते.	०८
प्र.४. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. रसविचार (भारताचे रससूत्र) या घटकावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.	०८
प्र.५. टीपा द्या. (कोणत्याही दोन) वरील सर्व घटकांवर ४ टीपा विचारण्यात याव्यात.	०८

बी. ए. तृतीय वर्ष
अभ्यासपत्रिका
सत्र पाचवे
मराठी ऐच्छिक
साहित्यशास्त्र व लोकसाहित्य

गुण-४०

१. लोकसाहित्याचे स्वरूप व व्याप्ती
२. लोककथा
३. लोकगीत.
४. लोकसाहित्याचा इतर शास्त्रांशी संबंध मानसशास्त्र, मानववंशशास्त्र, समाजशास्त्र, भाषाशास्त्र, इतिहास व पुरातत्वशास्त्र, भूगोल, धर्मशास्त्र ललित साहित्य.
- * १० गुणांसाठी स्वाध्याय/अंतर्गत मूल्यमापन ठेवण्यात आले आहे.

बी. ए. तृतीय वर्ष
मराठी ऐच्छिक
अभ्यासपत्रिका
सत्र सहावे
साहित्यशास्त्र व लोकसाहित्य

गुण-४०

-
- प्र.१. पुढीलपैकी कोणतही एक प्रश्न सोडवा. ०८
लोकसाहित्याचे स्वरूप व व्याप्ती या घटकांवर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- प्र.२. पुढीलपैकी कोणतही एक प्रश्न सोडवा. ०८
लोककथा या घटकावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- प्र.३. पुढीलपैकी कोणतही एक प्रश्न सोडवा. ०८
लोकगीत या घटकावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- प्र.४. पुढीलपैकी कोणतही एक प्रश्न सोडवा. ०८
लोकसाहित्याचा इतर शास्त्रांशी संबंध या घटकावर दोन प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- प्र.५. टीपा द्या. (कोणत्याही दोन)
वरील सर्व घटकांवर ४ टीपा विचारण्यात याव्यात.

सत्रपध्दतीला अनुसरुन पुढीलप्रमाणे बदल करण्यात येत आहेत.

पेपर ५वा

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास

(पेपर ५ वा, सत्र पध्दतीप्रमाणे -)

१. मराठीचा आरंभकाळ यात
अ) शिलालेख व ताम्रपट हे उपघटक अधिक स्पष्टीकरणासाठी समाविष्ट करण्यात आले आहेत.
२. आद्यकवी मुकुंदराज-विवेकसिंधू व इतर ग्रंथ या घटकातील इतर ग्रंथ हे शब्द वगळून त्या ऐवजी स्पष्टीकरणात संबंधित ग्रंथांची नावे समाविष्ट करण्यात आली आहेत. हा बदल पुढील प्रमाणे वाचावा.
आद्यकवी मुकुंदराज-
अ) मुकुंदराज-अल्पपरिचय.
आ) विवेकसिंधू
३. महानुभाव संप्रदायाचे साहित्य या घटकात महदंबेचे धवळे हा अभ्यास घटक समाविष्ट करण्यात आला आहे. हा बदल पुढील प्रमाणे वाचावा.
महानुभाव संप्रदायाचे साहित्य : प्रेरणा व स्वरूप, लीळाचरित्र, महादंबेचे धवळे, श्री गोविंदप्रभू चरित्र, दृष्टांतपाठ, सूत्रपाठ, सातीग्रंथ.
४. वारकरी संप्रदायाचे साहित्य. यात प्रेरणा व स्वरूप हे शब्द स्पष्टीकरणार्थ वाढविण्यात आले आहेत.
अ) या अभ्यास घटकात संत नामदेवाचे साहित्य-मूळ अभ्यासपत्रिकेत फक्त टीपेसाठी नेमण्यात आले होते. त्यांच्या साहित्याचे व्यापक स्वरूप पाहता ते पूर्ण प्रश्नांसाठी नव्याने योजण्यात आले आहे.
आ) संत ज्ञानेश्वर-भावार्थदिपिका, अमृतानुभव, चांगदेव पासष्टी व ज्ञानेश्वरांच्या भावंडांचे वाङ्मयीन कार्य आणि स्फुट अभंग रचना.
यातील ज्ञानेश्वरांची भावंडे यांचे वाङ्मयीन कार्य, हे शब्द बदलून त्या ऐवजी-संत निवृत्तीनाथ, संत सोपानदेव, संत मुक्ताबाई, असा स्पष्ट नामोल्लेख करण्यात आला आहे. या घटकातील इत्यादी हा शब्द वगळण्यात आला आहे.

- ५) संत एकनाथ - भावार्थ रामायण, रुक्मिणी स्वयंवर, एकनाथी भागवत, आणि अभंगवाणी-यात संत एकनाथांचा अल्प परिचय, भारुड आणि गौळणी या घटकांचा नव्याने समावेश करण्यात आला आहे.
६. समर्थ रामदास- दासबोध, मनाचे श्लोक, करुणाष्टके, अभंगादी स्फूट काव्यरचना यातील **अभंगादी स्फूट काव्यरचना** हा घटक वगळण्यात येत आहे.
७. पंडिती काव्य:- व इतर हे शब्द वगळले आहेत.
८. शाहिरी वाङ्मय :- इ वगळले.
९. बखर वाङ्मय :- इ. वगळले.

सत्र पध्दतीमुळे पुढीलप्रमाणे बदल करण्यात येत आहेत
अभ्यासपत्रिका - भाषाशास्त्र, व्याकरण-उपयोजित मराठी
जुन्या पध्दतीप्रमाणे पेपर क्रंमाक -०६ व
नव्या सत्रपध्दतीप्रमाणे अभ्यासपत्रिका १० वी व १३ वी

---

१. शब्दविचार या अभ्यासघटकात शब्दांच्या जाती: विकारी अविकारी असे स्पष्टीकरण करण्यात आले आहे.
२. माध्यमांची भाषा- वृत्तपत्रे वाङ्मयीन निबंध, आकाशवाणी दूरचित्रवाणी. यात वृत्तपत्र- बातमी, स्तंभलेखन, अग्रलेख/संपादकीय. आकाशवाणी-उद्घोषणा, बातम्या, श्रुतिका, दूरचित्रवाणी-बातम्या, निवेदन. वृत्तांकन. माहितीपट. असा बदल करण्यात येत आहे.
३. जाहिरात- या अभ्यासघटकात पुढील उपघटकांचा समावेश केला आहे.
वृत्तपत्रातील जाहिरात. आकाशवाणवरील जाहिरात, दूरदर्शनवरील जाहिरात. हे स्पष्टीकरणात्मक मुद्दे समाविष्ट करण्यात आले आहेत.
मुळातील 'निवेदन' हा अभ्यास घटक वगळण्यात येत आहे.

अभ्यासपत्रिका VII

सत्र ५ व ६ वे.

सत्रनिहाय पेपर व XI व XIV

साहित्यशास्त्र व लोकसाहित्य

या अभ्यासपत्रिकेत पूर्वी साहित्यशास्त्र या विभागास ५० गुण व लोकसाहित्य या विभागास ३० गुण होते. परंतु सत्रनिहाय या पध्दतीसाठी साहित्यशास्त्र -४० गुण व लोकसाहित्य ४० गुण असा बदल करण्यात आला आहे.

- १) साहित्याचे स्वरूप आणि प्रयोजन या अभ्यास घटकात अध्यापनाच्या सोयीसाठी
  - १) प्राचीन (काव्य) आणि आधुनिक साहित्याचे स्वरूप
  - २) भारतीय साहित्यशास्त्रातील प्रयोजन विचार असे पूरक अभ्यासघटक देण्यात आले आहेत.

शब्दशक्ती विचारात अर्थविचार हा अभ्यासघटक समाविष्ट करण्यात आला आहे.

साहित्याविचार या विभागातील साहित्याचा आस्वाद हा अभ्यास घटक सत्रपध्दती साठी करावी लागणारी गुण विभागणी लक्षात घेऊन वगळण्यात आला आहे.

लोकसाहित्य या विभागातील लोकसाहित्याच्या अभ्यास पध्दती या अभ्यास घटका ऐवजी सत्रपध्दतीसाठी लोककथा, व लोकगीत हे अभ्यास घटक समाविष्ट करण्यात आलेले आहेत.